

העזרה מהסוגיא

בבא קמא נח. – סד:

פרשת שמות ה'תשפ"ד

דף נח - נט

◆ המציל את חברו מנזק ('מבריה ארי'):

• באופן שההפסד אינו ברור כל כך:

○ באופן שהציל מדעתו - פטור בין באופן שיש למציל הפסד ובין באופן שאין למציל הפסד.

○ באופן שהציל שלא מדעתו:

▪ באופן שיש לו הפסד - חייב.

▪ באופן שאין לו הפסד - פטור.

• באופן שההפסד ברור - חייב^א.

◆ בהמה שנפלה לגינה באונס והזיקה:

• האופנים שנחשבים נפילה באונס:

○ באופן שהבהמה הוחלקה במימי רגילה - נחשב שנפלה באונס.

○ באופן שהבהמה נפלה על ידי דחיפה של בהמה אחרת - לרב כהנא נחשב שנפלה בפשיעה, לרבא נחשב שנפלה באונס.

• האם בעל הבהמה חייב על הנזקים שהבהמה עשתה - בעל הבהמה פטור על הנזק שהבהמה עשתה בשעת הנפילה ('נחבטה')

☞ הערות ☞

א 'תוס' מבארים שאדם שפרע את חובו של חברו לא צריך הנפרע לשלם לפרוע על כך משום שנחשב מבריה ארי, ותוס' בתירוצו הראשון מבארים שהטעם לכך הוא ש'אין מצילו מהפסד דמה שהיה הלוה זקוק לפרעו אין זה הפסד שהרי נתחייב לו ואינו מצילו אלא מצער בעלמא, ותוס' בתירוצו השני מבארים שהטעם לכך הוא כיון שהפרוע פרע מדעתו למרות שיש לו הפסד, ותוס' מוסיפים ומבארים שבאופן זה נחשב שההפסד שהיה נגרם לנפרע אינו ברור כל כך אפילו באופן שהלווה על המשכון, משום שיתכן שהנפרע לא היה צריך לשלם את החוב אם היה מפיס את המלוה והיה מוחל לו על החוב, ואפילו באופן שהבעל חוב דוחק יתכן שנפרע היה מוצא אדם אחר שאוהב אותו שהיה פורע עבורו.

תוס' מסיימים שעכו"ם שהחזיק בקרקע של ישראל ובא ישראל אחר וקנה ממנו, הקונה צריך להחזיר לבעלים והבעלים צריך לשלם לקונה, ואין פטור של 'מבריה ארי' משום שבאופן שאם לא היה מציל הקרקע הייתה נשארת ביד הגוי נחשב ש'ההפסד ברור', ואפילו באופן שאם לא היה מציל הקרקע הייתה חוזרת לבעלים לא נחשב 'מבריה ארי' כיון 'שיצא הבית מחזקת ישראל ובא ליד הנכרי וזה מוציא מיד הנכרי ומחזירו ליד ישראל לא דמי למבריה ארי, אמנם רש"י סובר שהבעלים לא צריך לשלם לקונה.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

ועל הפירות שהבהמה אכלה לאחר שנפלה, אמנם חייב לשלם את דמי ההנאה^ב.

- שיעור הפטור של נפלה לגינה באונס - לרב כהנא באותה ערוגה, לרבי יוחנן עד שתצא לדעת ותחזור לדעת, לרב פפא עד שתצא לדעת ותחזור בין לדעת ובין שלא לדעת משום שהבהמה למדה לבוא לגינה זו.

♦ **בהמה שנכנסה לגינה וילדה והזיקה ב'מי לידה'** - הגמ' מסתפקת האם נחשב 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס', או דלמא נחשב 'תחילתו בפשיעה וסופו בפשיעה' כיון שהבעלים ידע שעומדת ללדת היה צריך לחשוש שתלד ותזיק.

♦ **צורת התשלום של נזיקין:**

- האם שמין אגב שדה אחר:
 - בפירות שאינם גמורים - לא שמים את הפירות בפני עצמם שהם שווים הרבה אלא שמים אגב שדה אחר, דכתיב 'ובער בשדה אחר' ודורשים ששמים אגב שדה אחר^ג.
 - בפירות גמורים - לת"ק שמין אגב שדה אחר, לרבי שמעון לא שמין אגב שדה אחר אלא בפני עצמם^ד.
- צורת השומא אגב שדה אחר:

○ לרבי יוסי בר חנינא:

▪ לרש"י - שמים כמה שווה קרקע של שישים סאה ולפי"ז יודעים כמה שווה קרקע של סאה, ולאחר מכן שמים כמה שווה קרקע של סאה יחד עם הערוגה שהבהמה אכלה וכמה שווה ללא הערוגה שהבהמה אכלה^ה.

▪ לתוס' - שמים כמה שווה קרקע של שישים סאה עם כל הערוגות וכמה שווה ללא ערוגה של סאה, ובעל הבהמה צריך לשלם לפי חשבון זה (כגון באופן שהבהמה אכלה חצי סאה צריך לשלם חצי משווי זה).

○ לרבי ינאי:

▪ לרש"י - שמים כמה שווה קרקע של שלשים סאה ולפי"ז יודעים כמה שווה קרקע סאה, ולאחר מכן שמים כמה שווה קרקע של סאה יחד עם הערוגה שהבהמה אכלה וללא הערוגה שהבהמה אכלה^ו.

▪ לתוס' - שמים כמה שווה קרקע של שלשים סאה עם כל הערוגות וכמה שווה ללא ערוגה של חצי סאה, ובעל הבהמה צריך לשלם לפי חשבון זה (כגון באופן שהבהמה אכלה סאה צריך לשלם פי שנים משווי זה)^ז.

○ לחזקיה - שמים כמה שווה קרקע שהיא פי שישים מהערוגה שהבהמה אכלה יחד עם הערוגה שהבהמה אכלה וללא הערוגה שהבהמה אכלה.

- האם שמין לפי 'יוקרא דלקמיה' (כלומר בהמה שאכלה פירות שאינם גמורים האם שמים את הנזק לפי אכילת פירות גמורים) - לת"ק ורבי עקיבא לא שמין לפי היוקרא דלקמיה אלא לפי שווי הפירות כעת, לרבי יוסי הגלילי ולרבי יהושע ולרבי שמעון בן יהודה בשם רבי שמעון ורבי ישמעאל שמין לפי היוקרא דלקמיה^ח.

☞ הערות ☜

ב הגמ' מבארת שהסיבה שבעל הבהמה צריך לשלם את דמי ההנאה באופן שהבהמה נחבטה בפירות ואין פטור של 'מבריה ארי', כיון שבעל הפירות הציל שלא מדעתו ויש לו הפסד וכפי שהתבאר.

ג הגמ' מוסיפה שהדין ששמים אגב שדה אחר נאמר רק בדבר שאינו חשוב כל כך, אבל בדבר חשוב מאוד כגון דקל פרסי לא שמים את הנזק אגב שדה אחר אלא בפני עצמו.

ד הגמ' מבארת שהמקור של רבי שמעון שבאופן שאכלה פירות גמורים לא שמים אגב שדה אחר, משום שסובר שהפסוק 'ובער בשדה אחר' נאמר רק בפירות שצריכים את השדה ולא בפירות גמורים שלא צריכים את השדה, ותוס' מבארים שסובר ש'כל העומד להתלש' נחשב כ'תלוש' ולכן לא שמים אגב קרקע.

ה רש"י מבאר שהסיבה שלפי רבי יוסי בר חנינא שמים את השווי של קרקע של סאה לפי קרקע של שישים סאה, משום שאם היו שמים את השווי של קרקע של סאה בפני עצמה השווי היה יקר משום שקרקע של סאה אינה מצויה למכירה כל כך, והסיבה שלא שמים כמה שווה קרקע של שישים סאה יחד עם הערוגה שהבהמה אכלה וללא הערוגה שהבהמה אכלה, משום שהשווי של היזק הערוגה היה זול משום שהערוגה לא ניכרת בתוך קרקע של שישים סאה.

ו רש"י מבאר שלפי רבי ינאי המזיק משלם יותר מאשר לפי רבי יוסי בר חנינא, משום שהשווי של קרקע של שישים סאה הוא זול כיון שלא מצויים קונים לקרקע זו.

ז תוס' מבארים שלפי רבי ינאי המזיק משלם פחות מאשר לפי רבי יוסי בר חנינא, משום שקרחת של חצי סאה בתוך שלשים סאים לא ניכרת כל כך כמו קרחת של סאה בתוך שישים סאים.

ח בדברי הבריייתא מבואר שדברי רבי יוסי הגלילי ששמים לפי 'יוקרא דלקמיה' נאמרו באופן שבהמה אכלה שחת, ודברי רבי יהושע ורבי שמעון בן יהודה בשם רבי שמעון אמרו באופן שהבהמה אכלה סמדר או גפן ובוסר, אבל באופן שהבהמה אכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים לא שמים לפי 'יוקרא דלקמיה' (תוס')

- האם מורידים 'כחש גופנא' (כלומר הכחש שהיה קורה לעץ מחמת גדילת הפירות) - לרבי יהושע לא מורידים את הכחש גופנא, ולרבי שמעון מורידים את הכחש גופנא^ט.

◆ המוסר אש לחרש שוטה וקטן:

- באופן שמסר גחלת - פטור.
- באופן שמסר שלהבת - לרבי יוחנן פטור, לריש לקיש חייב.
- באופן שמסר גוויזא סילתא ושרגא - חייב.

דף ס

◆ **חייב אש** - אש ששרפה גדיש או קוצים או אילנות או שהשחירה אבנים או שלחכה את העפר חייב^י.

◆ **דיני אש שנוצרה על ידי כמה אנשים או בסיוע הרוח:**

- באופן שכמה אנשים השתתפו ביצירת האש - האחרון חייב^{יא}.
- באופן שאדם הביא עצים ואש, והרוח ליבתה את האש:
 - באופן שהרוח ליבתה את האש לבד - באופן שרוח מצויה ליבתה את האש האדם חייב, ובאופן שרוח שאינה מצויה ליבתה את האש האדם פטור.
 - באופן שהאדם ליבה יחד עם הרוח:
 - באופן שיש בליבו הרוח בשביל ללבות - האדם פטור משום שגם בלעדיו האש הייתה מזיקה.
 - באופן שאין בליבו הרוח בשביל ללבות:
- באופן שיש בליבו שלו כדי ללבות - האדם חייב משום שהרוח נחשב 'מסייע שאין בו ממש'.
- באופן שאין בליבו שלו כדי ללבות - לאביי ורבא ורבי זירא חייב, ולרבי אשי פטור^{יב}.

☞ הערות ☞

מסתפקים בדעת רבי יהושע ורבי שמעון באופן שהבהמה אכלה שחת שהיא בשיעור שדומה לסמדר ופגין ובוסר בענבים, האם שמין לפי ה'יורקא דלקמיה', או דלמא לא שמין לפי ה'יורקא דלקמיה' משום שרבנן קנסו ששמין לפי ה'יורקא דלקמיה' רק בענבים ולא בתבואה).

והנה לשון רבי יוסי הגלילי שבאופן שהבהמה אכלה שחת 'נידון במשויר שבו', ואילו הלשון של רבי יהושע ורבי שמעון בן יהודה בשם רבי שמעון הוא 'רואין אותן כאילו הם ענבים העומדות להיבצר', ובדברי רש"י משמע שלפי רבי יוסי הגלילי שמין את הנזק של הבהמה אגב קרקע, ואילו לפי רבי יהושע ורבי שמעון בן יהודה בשם רבי שמעון לא שמין אגב קרקע, אמנם תוס' מבארים שבין רבי יוסי הגלילי ובין רבי יהושע ורבי שמעון בן יהודה בשם רבי שמעון שמין את הנזק של הבהמה אגב קרקע, והסיבה שרבי יוסי הגלילי נקט את הלשון 'נידון במשויר שבו' משום שסובר שהבהמה חייבת לשלם רק באופן ששאר התבואה לא התקלקלה אבל באופן ששאר התבואה התקלקלה לא חייב לשלם משום שדרך התבואה להתקלקל כולה יחד, אבל בגפנים לא שייך דין זה כיון שלפעמים חלק מהפירות מתקלקלים וחלק מהפירות לא מתקלקלים.

הגמ' מוסיפה שבמחלוקת זו האם שמין לפי 'יורקא דלקמיה' נחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא, שרבי ישמעאל סובר ששמין לפי ה'יורקא דלקמיה', ורבי עקיבא סובר שלא שמין לפי ה'יורקא דלקמיה'.

ט הגמ' מביאה שרבי יוסי ובן עזאי סוברים שמורידים את ה'כחש גופנא' ולכן הם סוברים שאדם שהכה אשה מעוברת והפילה וצריך לשלם דמי ולדות, מורידים מהשומה של ה'דמי ולדות' את דמי המזונות שהאשה הייתה אוכלת יותר אם לא היה מפילה, ולפי רבי יוסי מורידים את התשלום שהייתה צריכה לשלם למיילדת אם הייתה יולדת כדרכה, ולפי בן עזאי לא מורידים תשלום זה כיון שיכול לומר שלא היה משלם תשלום זה.

י הגמ' מבארת שבפסוק של אש כתוב 'כי תצא אש ומוצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה' ומבואר שאש חייבת על קוצים או גדיש, ודורשים מהמילה 'שדה' שאש שהשחירה אבנים או שלחכה את העפר חייב, ורבנן דורשים מהמילה 'קמה' שאש לא חייבת על 'טמון', ומהמילה 'או הקמה' שאש חייבת על 'כל בעלי קומה' (לרש"י אילנות ובעלי חיים, לתוס' אילנות ודבר המחובר לקרקע) ומהמילה 'או השדה' שהחייב של האש לא נאמר רק באופן שהאש הזיקה את כל הדברים שהוזכרו בפסוק, אלא אפילו באופן שהאש הזיקה אחד מהדברים שהוזכרו בפסוק, ורבי יהודה סובר שאש חייבת על טמון דורש מהמילה 'קמה' שאש חייב על 'כל בעלי קומה', ומהמילה 'או הקמה' שהחייב של האש לא נאמר רק באופן שהאש הזיקה את כל הדברים שהוזכרו בפסוק, אלא אפילו באופן שהאש הזיקה אחד מהדברים שהוזכרו בפסוק, וסובר שלא דורשים מ'או השדה' כיון שאגב שהתורה כתבה 'או הקמה' התורה כתבה גם 'או השדה'.

יא המשנה מביאה כמה אופנים שכמה אנשים השתתפו ביצירת האש: א. באופן שאדם אחד הביא עצים ואדם אחר הביא את האש. ב. באופן שאדם אחד הביא את האש ואדם אחר הביא את העצים. ג. באופן שאדם אחד הביא עצים ואש ואדם אחר ליבה את האש.

יב בדברי הגמ' מבואר שהמקור של אביי ורבא ורבי זירא שבאופן שאין בליבו כדי ללבות ואין בליבו של הרוח כדי ללבות חייב הוא ממלאכת 'זורה' בשבת, שהאדם חייב למרות שלולי הסיוע של הרוח לא הייתה נעשית המלאכה ומבואר שאדם שעושה פעולה בסיוע של רוח נחשב שעושה את הפעולה לבדו, אמנם

דיני הצלת עצמו בממון חבריו:

- לרש"י - אסור להציל עצמו בממון חבריו, אמנם למלך מותר להציל עצמו בממון חבריו.
- לתוס' - מותר להציל עצמו בממון חבריו וצריך לשלם לחבריו, אמנם מלך לא צריך לשלם.

דף סא - סב

דיני אש:

- אש שעברה מרחק גדול:
 - שיעור ההרחקה:
 - רבי אליעזר - באופן שהאש עברה ט"ז אמה פטור.
 - לרבי עקיבא - באופן שהאש עברה חמישים אמה פטור.
 - לרבי אלעזר בן עזריה - באופן שהאש עברה חצי בית כור לכל רוח פטור.
 - לרבי שמעון - באופן שהאש עברה מרחק גדול ביחס לגודל הדליקה פטור.
 - באיזה אש נאמר שיעור ההרחקה - לרב בקולחת אבל בנכפפת אפילו באופן שהאש עברה מאה מיל חייב, לשמואל בנכפפת אבל בקולחת באופן שהאש עברה מרחק כל שהוא פטור.
- אש שעברה גדר:
 - שיעור ההרחקה - באופן שהאש עברה גדר שגבוהה ארבע אמות פטור².
 - באיזה אש נאמר שיעור ההרחקה:
 - לרש"י בפירוש הראשון ולתוס' - לרב בקולחת אבל בנכפפת אפילו באופן שהגדר גבוהה מאה אמה חייב, לשמואל בנכפפת אבל בקולחת באופן שהאש עברה גדר כל שהוא פטור.
 - לרש"י בפירוש השני - אין הכרח.
- אש שעברה נהר (לרב נהר ממש אפילו באופן שאין בו מים ולשמואל 'אריאת דדלא' שיש בו מים) - פטור³.
- טמון:
 - באופן שהאש הזיקה בשדה חבריו:
 - לרבי יהודה - חייב.

הערות

רב אשי סובר שאי אפשר להוכיח ממלאכת 'זורה' משום 'כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו הני מיילי לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה אבל הכא גרמא בעלמא הוא וגרמא בנזקין פטור'.

אביי מבאר שהדין שבאופן שאין בליבוי כדי ללבות ואין בליבוי של הרוח כדי ללבות חייב, נאמר רק באופן שליבה יחד עם הרוח מאותו צד, אבל באופן שהאדם ליבה מצד אחד והרוח ליבתה מצד אחד פטור, ורש"י מבאר שהטעם שפטור משום שליבוי מצד אחד לא מועיל, ותוס' בתירוץ הראשון מבארים שטעם הפטור שהאדם לא היה צריך להעלות על דעתו שהליבוי שלו והליבוי של הרוח יצטרפו ונחשב רוח שאינה מצויה, ותוס' בתירוץ השני מבארים שבאופן שליבה מצד אחד והרוח ליבתה בצד אחר אי אפשר ללמוד מ'זורה' שיתחייב, ורק באופן שליבה עם הרוח מאותו צד אפשר ללמוד מ'זורה' שיתחייב.

רבא מבאר שהדין שבאופן שאין בליבוי כדי ללבות ואין בליבוי של הרוח כדי ללבות חייב, נאמר רק באופן שליבה עם רוח מצויה (וכן באופן שליבה עם רוח שאינה מצויה שנשבה לפני שהתחיל ללבות) אבל באופן שליבה עם רוח שאינה מצויה פטור.

רבי זירא מבאר שהדין שבאופן שאין בליבוי כדי ללבות ואין בליבוי של הרוח כדי ללבות חייב, נאמר רק באופן שליבה בצורה רגילה, אבל באופן שליבה בצורה של 'צמרה צמור' (כלומר שחיים את ידיו ועל ידי כך התלבתה האש) פטור, ורש"י מבאר שהטעם שפטור משום שליבוי של 'צמרה צמור' לא נחשב לליבוי כלל, ותוס' מבארים שהטעם שפטור משום שלא שכח שיצטרף ליבוי של 'צמרה צמור' לליבוי של רוח.

יג תוס' מבארים שהשיעור ארבע אמות של הגדר הוא, שהגדר תהיה יותר גבוהה מעצי הדליקה ארבע אמות, ושיעור זה מועיל גם באופן שהאש גדולה והאש עוברת את גובה הגדר. הגמ' מביאה שרב פפא מוסיף שבאופן שמעבר לגדר יש שדה קוצים, צריך שהגדר תהיה גבוהה ארבע אמות משפת הקוצים.

יד בדברי הברייטא מבואר שהשיעור של נהר לפי רב הוא שמונה אמות, ותוס' מבארים שהסיבה שלא צריך שיעור של ט"ז אמה כיון שהנהר עמוק וגם יש בו קרירות מחמת המים שעוברים בו.

• לרבנן - באופן שהדליק את האש בשדה שלו פטור, באופן שהדליק את האש בשדה חבירו חייב^{טו}.

◆ **דין שומר שלא ידע על מה קיבל שמירה ודין ומזיק שהזיק דבר שלא ידע עליו:**

• לרבנן:

○ באופן שהשומר והמזיק היו צריכים להעלות בדעתם - שומר פטור, ומזיק בידים חייב^{טז}.

○ באופן שהשומר והמזיק לא היו צריכים להעלות בדעתם - פטורים^{יז}.

• לרבי יהודה - חייב.

◆ **דין אדם שהשאיל מקום לחבירו להניח חפץ ברשותו והאש של המשאיל הזיקה אותו:**

• באופן שהמשאיל אמר שיניח חפץ מסוים וחבירו הניח חפץ אחר:

○ באופן שהדליק את האש בתוך שלו - פטור^{יח}.

○ באופן שהדליק את האש בתוך של חבירו - חייב^{יט}.

○ באופן שהמשאיל אמר שיניח חפץ מסוים וחבירו הניח חפץ זה:

• באופן שהמשאיל ראה את החפץ שהניח - חייב.

• באופן שהמשאיל לא ראה את החפץ שהניח - פטור^כ.

◆ **תקנת נשבע ונטול:**

• טמון באש (באופנים שחייב) - רבנן תקנו שהניזק ישבע כמה טמון היה ויטול.

• מוסר (למ"ד שחייב לשלם מחמת דינא דגרמי):

○ באופן שהמוסר מכחיש - הגמ' מסתפקת האם רבנן תקנו שהנמסר ישבע כמה הפסיד ויטול או דלמא רבנן לא תיקנו.

○ באופן שהמוסר לא יודע:

• לתירוץ הראשון בתוס' - רבנן תיקנו שהנמסר ישבע כמה הפסיד ויטול.

• לתירוץ השני בתוס' - הגמ' מסתפקת האם רבנן תיקנו שהנמסר ישבע כמה הפסיד ויטול או דלמא רבנן לא תיקנו.

◆ **עדות בגזלן:**

• גזלן שלא שילם דמים:

○ באופן שגזל ממון ששייך לחבירו מדאורייתא - פסול לעדות מדאורייתא.

✧ הערות ✧

טו ראה לעיל [הערה י] שהמקור של רבנן שבאופן שהדליק את האש בשדה שלו פטור על טמון דכתיב 'קמה' ודורשים למעט טמון, ורש"י מבאר שפטור זה לא נאמר באופן שהדליק את האש בשדה חבירו, כיון שאסור לו להדליק את האש ונחשב שמאבד בידים, ותוס' מבארים שפטור זה לא נאמר באופן שהדליק את האש בשדה חבירו, כיון שפסוק זה נאמר באופן שהדליק בתוך שלו דכתיב 'כי תצא אש'.

הגמ' מבארת שלפי רבנן שבאופן שהדליק את האש בשדה שלו פטור על טמון, מ"מ צריך לשלם על מקום הטמון כאילו היה מלא בחיטין או בשעורין שיש בגדיש.

טז הגמ' מבארת שאדם שביקש מחברו לשמור על דינר כסף ובסוף נתן לו לשמור דינר זהב, באופן שהדינר אבד השומר צריך לשלם דינר כסף ואינו חייב לשלם דינר זהב מדין 'שומר' כיון שלא קיבל שמירה על דינר זהב, אמנם באופן שהזיק את הדינר בידים משלם דינר זהב מדין 'מזיק בידים'.

יז הגמ' מסתפקת באדם שהשליך כספת של חבירו לתוך הגנה והיה בתוך הכספת מרגלית, האם חייב לשלם כיון שהדרך להניח מרגלית בתוך הכספת ומימלא היה צריך להעלות בדעתו, או דלמא פטור כיון שאין דרך להניח מרגלית בתוך הכספת ומימלא לא היה צריך להעלות בדעתו, תוס' מוסיפים שספק זה נאמר רק באופן זה שלפעמים מניחים מרגלית בתוך כספת, אבל באופן שאדם שרף בידים גדיש והיה בתוכו ארנק פטור כיון שאין דרך להניח ארנק בתוך גדיש.

יח הגמ' מבארת שבאופן שאדם השאיל מקום לחבירו להניח גדיש וחבירו הניח שם גדיש עם טמון והאש של המשאיל הזיקה את הגדיש והטמון, המשאיל חייב לשלם על הגדיש ולא חייב לשלם על הטמון, כיון שהמשאיל קיבל שמירה על הגדיש ולא קיבל שמירה על הטמון. וכן באופן שהשאיל מקום להניח שעורים והניח חיטים, צריך לשלם דמי שעורים ולא צריך לשלם דמי חיטים כיון שלא קיבל שמירה על חיטים. וכן באופן שהשאיל מקום להניח שעורים והניח שעורים מחופים בחיטים, צריך לשלם דמי שעורים ולא צריך לשלם על החיפוי דמי חיטים כיון שלא קיבל שמירה על החיטים.

יט תוס' מבארים שהדין [שהובא בהערה יח] שאדם שהרשה לחבירו להניח שעורים וחבירו הניח חיטים ונשרפו החיטים צריך לשלם דמי שעורים, נאמר רק באופן שהדליק את האש בתוך רשותו, אבל באופן שהדליק את האש בתוך רשות חבירו צריך לשלם דמי חיטים.

כ הגמ' מבארת שבאופן שאדם השאיל מקום להניח חיטים והניח חיטים וחיפה אותם בשעורים צריך לשלם דמי שעורים, כיון שהמשאיל אומר שמחמת שראה את השעורים ולא ראה את החיטים לא נזהר כל כך.

• באופן שגזל ממון ששייך לחבירו מפני דרכי שלום - פסול לעדות מדרבנן.

• גזלן ששילם דמים:

• באופן שהגזל לא אמר רוצה אני - פסול לעדות מדרבנן.

• גזלן שהגזל אמר רוצה אני - כשר לעדות, וכן המקח קיים משום ש'תליוה וזבין זביניה זביני'.

◆ **נר חנוכה** - מצווה להניח את הנר בתוך עשרה טפחים, ובאופן שהניח את הנר למעלה מעשרים אמה לא יצא ידי חובה.

פרק שביעי

דף סג - סד

◆ **חיוב כפל וארבעה וחמשה ושבעה השומרים:**

• דבר המטלטל וגופו ממון:

• גנב - צריך לשלם כפל, ובאופן שגנב שור או שה וטבח או מכר חייב לשלם ארבעה וחמשה^{כא}.

• 'טוען טענת אבד' - לא משלם כפלי^{כב}.

• 'טוען טענת גנב':

• שומר - צריך לשלם כפל, ובאופן שטבח או מכר צריך לשלם תשלומי ארבעה וחמשה^{כג}.

הערות

כא הגמ' מביאה שנחלקו הבריות בביאור הפסוק 'כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשומר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים', לפי הברייאא הראשונה פסוק זה נאמר בטוען טענת גנב (וכוונת הפסוק שהשומר טען שהפקדון נגנב ולאחר מכן נמצא שהשומר בעצמו הגנב ולכן השומר צריך לשלם פי שנים), ולפי הברייאא השנייה פסוק זה נאמר בגנב עצמו (וכוונת הפסוק שאדם אחר גנב מהשומר ולאחר מכן נמצא הגנב והגנב צריך לשלם פי שנים), והגמ' מבארת שלפי הברייאא השנייה המקור שגנב משלם כפל באופן שגנב כסף או כלים הוא מפסוק זה, והמקור שגנב חייב בכל 'דבר המטלטל וגופו ממון' הוא שהתורה הקישה את הפסוק 'אם ימצא הגנב ישלם שנים' לפסוק 'אם לא ימצא הגנב' שנאמר בטוען טענת גנב (וכפי שיתבאר בהערה הבאה), ולכן לומדים שכמו שטוען טענת גנב חייב ב'דבר המטלטל וגופו ממון' כך גנב חייב ב'דבר המטלטל וגופו ממון', אמנם לפי הברייאא הראשונה המקור שגנב חייב כפל ב'דבר המטלטל וגופו ממון' דכתיב 'אם המצא תמצא בידו הגנבה משור עד חמור עד שה חיים שנים ישלם', ודורשים את הפסוק בצורה של ריבוי ומיעוט וריבוי: 'המצא תמצא' הם שני ריבויים שסמוכים זה לזה, 'שור חמור ושה' למעט קרקעות עבדים ושטרות, 'חיים שנים' לדין אחייה לקרן כעין שגנב (הגמ' מבארת שהסיבה שדורשים את הפסוק בצורה של ריבוי מיעוט וריבוי ולא בצורה של כלל ופרט וכלל, משום ששני הכללים סמוכים זה לזה).

הגמ' מוסיפה שיש נפק'מ בין שתי הבריות בביאור המקור שטוען טענת גנב באופן שטבח או מכר חייב ארבעה וחמשה (משום שאי אפשר ללמוד מ'בין אב' מגנב, כיון שאפשר לפרוק מה לגנב שמשלם כפל ללא שבועה תאמר בטוען טענת גנב שמשלם כפל רק באופן שנשבע) וכן יש נפק'מ בין שתי הבריות בביאור המקור ששומר שטען טענת אבד לא משלם כפל, שלפי הברייאא השנייה המקור שטוען טענת גנב באופן שטבח או מכר חייב ארבעה וחמשה הוא מההיקש בין גנב לטוען טענת גנב, והמקור ששומר שטען טענת אבד לא חייב כפל הוא מהיתור של האות 'ה' אם לא ימצא הגנב, ולפי הברייאא הראשונה המקור שטוען טענת גנב באופן שטבח או מכר חייב ארבעה וחמשה הוא מהיתור של האות 'ה' אם לא ימצא הגנב, והמקור ששומר שטען טענת אבד לא חייב כפל הוא מכך שהתורה כתבה שני פסוקים לדין טוען טענת גנב.

הגמ' מבארת שהמקור שמודה בקנס פטור דכתיב 'אשר ירשיעון אלהים' ודורשים פרט למרשיע את עצמו, אמנם לפי הברייאא הראשונה לומדים מהפסוק 'אם המצא תמצא' שמודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור (ושאר הפרטים שנוכתבו בפסוק של 'אם המצא תמצא' לא דורשים מהם, משום ש'כל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא לדבר שנתחדש בה') ולפי הברייאא הראשונה שאין יתור בפסוק של 'אם המצא תמצא' לא דורשים דרשה זו, ומימלא מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב.

כב ראה לעיל [הערה קודמת] שנחלקו הבריות בביאור המקור שטוען טענת אבד לא משלם כפל.

כג הגמ' מבארת שהמקור ש'טוען טענת גנב' חייב כפל, דכתיב 'כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשומר' ולאחר מכן כתוב 'אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו', ודורשים 'אם לא ימצא הגנב' שהתברר שהחפץ נמצא ביד השומר ולא שהחפץ נגנב כפי שהשומר טען, וכן דורשים 'ונקרב בעל הבית אל האלהים' שהשומר נשבע על כך שהחפץ נגנב ועל זה נאמר 'ישלם שנים לרעהו'.

הגמ' מבארת שהדין של 'טוען טענת גנב' לא נאמר רק בשור חמור שה ושלמה שמפורשים בפסוק אלא נאמר בכל דבר המטלטל וגופו ממון, משום שדורשים את הפסוק בצורה של ריבוי ומיעוט וריבוי: 'על כל דבר פשע' ריבה הכל, 'שור חמור שה' למעט קרקעות עבדים ושטרות, 'על כל אבדה' ריבוי.

הגמ' מוסיפה שדורשים מהמילה 'שלמה' שחיוב טוען טענת גנב נאמר רק ב'דבר המסוים' ולא נאמר ב'דבר שאינו מסוים', ורש"י מבאר שהכוונה 'דבר מסוים' הוא דבר שיש בו סימן, אמנם תוס' חולקים על רש"י שאין סברא לחלק בין דבר שיש בו סימן לדבר שאין בו סימן, ותוס' בפירוש הראשון מבארים שהכוונה 'דבר מסוים' הוא שחיוב טוען טענת גנב נאמר רק באופן שטען טענת גנב על דבר שבמדה שבמשקל ושבמנין, ולא באופן שטען טענת גנב על דבר שאינו במדה במשקל ובמנין (כגון בית מלא או כיס מלא), ותוס' בפירוש השני מבארים שהכוונה 'דבר מסוים' הוא שחיוב טוען טענת גנב נאמר רק באופן שטען טענת גנב על דבר שלם (כגון רימון), ולא באופן שטען טענת גנב על חצי דבר (כגון חצי רימון).

▪ שומר אבידה - צריך לשלם כפל^כ.

▪ שומר הקדש - לא צריך לשלם כפלי^ה.

○ שבועת השומרים - צריך להשבע^י.

• דבר שאינו מטלטל (קרקעות ועבדים) או דבר שאין גופו ממון (שטרות) - אין בהם חיוב כפל וארבעה וחמשה ושבועת השומרים.

» הערות «

הגמ' בתירוץ הראשון מבארת שלמרות שבאופן שכתוב 'בכל' דורשים בצורה של 'כלל ופרט וכלל', באופן שכתוב 'כל' דורשים בצורה של 'ריבוי מיעוט וריבוי', ולכן דורשים את הפסוק 'על כל דבר פשע' בצורה של 'ריבוי מיעוט וריבוי', אמנם הגמ' בתירוץ השני מבארת שבין באופן שכתוב 'בכל' ובין באופן שכתוב 'כל' דורשים בצורה של 'כלל ופרט וכלל', ורק בפסוק 'על כל דבר פשע' יש הוכחה שצריך לדרוש את הפסוק בצורה של 'ריבוי מיעוט וריבוי' משום שהיה אפשר לכתוב 'שור חמור שה ושמלה' בפסוק 'כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים'.

ראה לעיל [הערה כא] שנחלקו הבריתות בביאור המקור שטוען טענת גנב באופן שטבח או מכר חייב ארבעה וחמשה.

כד הגמ' מבארת שהמקור ש'טוען טענת גנב באבידה' צריך לשלם כפל, דכתיב 'על כל אבידה אשר יאמר'.

כה הגמ' מבארת שהמקור שטוען טענת גנב בהקדש לא צריך לשלם כפל, דכתיב 'שלם שנים לרעהו' ודורשים ולא להקדש.

כו רש"י מביא שהמקור ששבועת השומרים נאמרה ב'דבר המטלטל וגופו ממון', דכתיב 'כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור', ודורשים 'כי יתן איש אל רעהו' כלל, 'כסף או כלים' פרט 'לשמור' כלל, ואח"כ כתוב 'ונקרב בעל הבית אל האלהים', ולכן דורשים ששבועת השומרים נאמרה ב'דבר המטלטל וגופו ממון', תוס' חולקים על רש"י שמהפסוק 'כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור' דורשים לענין שבועת השומרים 'מה כלים שנים אף כסף שנים', ולכן תוס' מבארים שהמקור ששבועת השומרים נאמרה ב'דבר המטלטל וגופו ממון', הוא מהפסוק 'על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו', ולמרות שהגמ' דרשה פסוק זה לענין 'טוען טענת גנב' שנאמר ב'דבר המטלטל וגופו ממון' (וכפי שהתבאר בהערה כג), מ"מ דורשים מפסוק זה גם לענין שבועת השומרים שנאמר ב'דבר המטלטל וגופו ממון'. תוס' מסיימים שכמו שדורשים לענין שבועת השומרים 'מה כלים שנים אף כסף שנים' כך דורשים לענין טוען טענת גנב, וכמו שדורשים לענין טוען טענת גנב שחייב רק ב'דבר המסויים' כך דורשים לענין שבועת השומרים.